

הַעֲנִי עוֹמֵד בַּגִּבּוֹר לַמַּצְלֵמָה

אסופת שירים

עורכת
ורד כהן ברזילי

Novel Rights

נדפס בישראל 2019
Printed in Israel 2019

The Poverty Stands with its Back to the Camera

הַעֲנִי עֹלָמָה בְּגִבּוֹר לְמַצְלָמָה

All Rights Reserved

© Copyrights 2019 by Novel Rights

כל הזכויות שמורות

© תשע"ט 2019 נובל רייטס

www.novelrights.org

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר, או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מנובל רייטס novelrights@gmail.com

"הזכויות על השיר 'קו העוני' שמורות לרונן סומק ולהוצאת זמורה ביתן

1

ניקוד והגהה: חני צפרי	הפקה ורעיון ויזואלי: סמדר זמיר
עיצוב כריכה : ורד כהן ברזילי	עימוד וגרפיקה: ורד כהן ברזילי
ייעוץ משפטי: עו"ד אמיר בשה	ייעוץ ויזואלי: חגית בן יקר שכטר

ספר זה רואה אור הודות להתגייסות יוצאת דופן של פרופסור סמי שלום שטרית, פרופסור חביבה פדיה, חמוטל גורי וויקי וינגר שנרתמו לעבודה הקשה מכל - מלאכת בחירת השירים.

ובזכות שיתוף הפעולה עם "המקום הכי חם בגיהנום", עינת פישביין ודרור מנדלבאום צייטיאט, שנרתמו מיד לנושא באופן הכי יצירתי ודיגיטלי שיכולנו לדמיין.

תודה לספריות גבעתיים ולעמותת "קהילתיים" על שתמכו בהדפסת הספר ובערב ההשקה והיוו משענת וגב לכל אורך הדרך.

תודה לכל היוצרים והיוצרות אשר אפשרו לנו לפרסם את היצירות בספר זה.

פתח דבר

ורד כהן ברזילי וסמדר זמיר

בוקר אחד גלשנו לשיחת טלפון ארוכה. שתי נשים אקטיביסטיות, נוגעות בפצעים העמוקים שבנפש. היה קשה להודות בזה, אפילו לדבר על זה בקול, לומר את המילה האסורה: עוני. לציין אפילו לעצמנו, שהיינו עניות בצעירותנו למשך כמה שנים. המילה הזו לא ממש נאמרה בבית, אם בכלל ובכל אופן, לא במפורש. דובר על קושי כלכלי, על אי יציבות כלכלית ממושכת, אי יציבות תעסוקתית. הרבה מילים מכובסות שתפקידן היה להסתיר את הבושה. שאף אחד לא ידע. אבל כולם ידעו.

הבנקים ידעו והיו הראשונים לפעול ולשלוח את בריוני ההוצאה לפועל, המשפחה המורחבת ידעה כשנתבקשה לסייע כלכלית (וסירבה בנימוס או עזרה כפי יכולתה. בכל מקרה: זה אף פעם לא הספיק), החברים שחתמו ערבות ידעו (והפכו לשונאים ומקללים), השכנים ששמעו את דפיקות הדלת ידעו (והותירו אותה סגורה או התלחשו מאחורי הגב), החברות ידעו כשהטלפון נותק והחשמל פעל לפרקים, בבית הספר ידעו ובצבא ידעו - כולם ידעו אבל מה כבר יכלו לעשות?

עוני בישראל משול למחלה מדבקת. כולם בורחים ממנו מהחשש שיגיע אליהם. לעוני יש דימוי ומוצמד לו אזור גיאוגרפי והוא כולו עטוף במסכנות ובצלילי צקצוק השפתיים. הדימוי החברתי הזה רחוק מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שם כבר יודעים שהעוני שוכן בכל מקום בארץ. הוא נמצא בקומה למעלה אצל השכנים שכבר חצי שנה מנסים להסתדר בלי הכנסה כי מישהו מבני הזוג איבד את מקור התעסוקה שלו; הוא נמצא גם בקומה למטה אצל המשפחה שנאבקה לשרוד כלכלית בעקבות מחלה של מי מבני הזוג או ילדיהם, והטיפולים או התרופות עבורם לא נמצאות בסל התרופות; או בדלת הסמוכה אצל הקשישה שקצבת הפנסיה לא מספיקה לממן את המטפלת שהיא זקוקה לה; או במשפחה עם ילד/ה בעלי צרכים מיוחדים הזקוקים למימון טיפולים, הסעות, מורים פרטיים ועוד לא הזכרנו את "הזמן שווה כסף" שההורים צריכים להקדיש לטיפול; הוא נמצא גם במשפחה בה שני בני הזוג עובדים אבל הכנסתם אינה עומדת בדרישות הגבוהות של יוקר המחיה.

כל משפחה כזו יושבת על כף המאזניים ומנסה בכוחותיה הדלים להימנע מנפילה מוחלטת. רבים יכשלו במשימה וגם כאשר כף המאזניים כבר תיגע באדמת העוני המקוללת, הם ימאנו להודות. יסרבו להאמין איך נפלו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא או יתענו בידיעה שאפשרו לעוני להתגלגל ולשלוט גם על הדור הבא.

אסופת השירים שלפנינו.ם לא תוכל להדביק את הפערים הכלכליים הקיימים בארץ וגם לא תציע אלטרנטיבה כלכלית או פוליטית. היא כן תחשוף לראשונה באמצעות המשוררים והמשוררות שנרתמו למלאכת הכתיבה פרספקטיבה מורכבת על העוני, ותפרק את הדימוי השחוק שלו בדמות העומדים בגבם למצלמה, ממתנים לסל החג. השירים נוגעים בסוגיות של ילדות בצל עוני, השפעת העוני על אבות ואמהות. הבושה המלווה את העוני, מאבק ההירשדות היומיומי, מזרחיות, הגירה, לאומיות וסימון מעמדי.

כשפרסמנו את ה"קול קוראת" לא תארנו לעצמנו שתהיה הענות כל כך גבוהה. זכינו לקבל למעלה מ-100 שירים, כולם משובחים ועוצמתיים. השירים שנשלחו רובם ככולם לוו בסיפור אישי, מחשבות וזיכרונות ולעיתים אף הודיה על העיסוק בנושא. אנחנו שמחות שנפלה בחלקנו הזכות לחלץ את שירי העוני מהמגירות ולשחרר אותם ישירות אליכן.ם בתקווה שנוכל יחד לנער את מעטפת הבושה והתדמית השגויה והשטחית של העוני ובייחוד של העניים והעניות.

אולי סוף סוף נוכל להתבונן בקשת העוני על כל גווניה ולהצמיד לו מנגינה אחרת, שונה מצקצוק השפתיים הפטרוני.

שיראגרוף בבטן

סמי שלום שטרית

"המוצר העיקרי שמייצר העוני הוא עושר", אמר פעם סוציאליסט חכם אחד. ואכן בכל מקום בו נמצא עוני קשה נראה לצדו עושר חסר פרופורציות ופערים בלתי נתפסים על הדעת ועל הלב.

אפשר לומר זאת גם הפוך -- במקום בו נמצא עוני, יימצא גם עושר מדכא המייצר עוני. העושר הוא במהותו דכאני, משום שאדם עשיר בונה את הונו על ידי צמצום הונו של הרבים אשר עובדים עבורו ועבור ייצור ההון הפרטי היחידי שלו. מידי פעם נשמע סיפורי אגדות על עניים שצמחו מכלום והגיעו למרומי העולם הכלכלי. מה ששוכחים לספר באגדות האורבניות הללו הוא על אלפי העניים שמייצר כל סיפור הצלחה כזה. הן גם זה שצמח מן העוני לא יחשוב לרגע לחלק את רווחי הייצור עם עובדיו. הוא נולד לתוך עולם מעמדי, תחרותי ודורסני ומקבל אותו כסדר טבע משל היה הרים וגאיות או ימים ונחלים. על כך קמו הוגים רבים ובראשם קארל מרקס אשר שאל את השאלה התמימה כביכול "מדוע אין המדוכאים מתקוממים". זו השאלה שפתחה מסע גדול של מאבקים לשוויון בין בני האדם ועל פני העולם כולו.

בתוך כך, סופרים, משוררים ואמנים רבים במהלך המאה העשרים רתמו את יצירתם למאבקים לשוויון, ורבים ממשיכים לעשות כך. מה שמביא אותי לענייננו כאן - השירה הפוליטית הנאבקת במילותיה וצליליה ותמונותיה נגד העוני. כמעט ולא היו לנו משוררים כאלה בשירה העברית בישראל.

לכן שמחתי כל כך על שירי האנתולוגיה הנפלאה הזאת שנפל בחלקי הכבוד לקרוא את שירה ולומר עליהם מלה או שתיים. אני בעיקר שמח על כך שהכותבים הם צעירים וצעירות ברובם. לכן זו אסופה מעודדת מאוד של שירים בועטים וזועקים שמצליחים לשמור על פואטיקה טובה שלא הולכת לאיבוד בפוליטיקה.

כמו למשל, השורות הללו משירה של לאה צבי
דובז'ינסקי: "ברוכים הבאים לגיהנום / 28 בחדש, /
תור משתגר / בסניף / הדאר המרקזי, / שם ליד תכלת
האגם, / תפגש בשאריות החיים. //

המשוררים והמשוררות באנתולוגיה המיוחדת הזאת
נוטלים על עצמם לעיתים את תפקידו של המדווח
מהשטח, של המתעד והמפיץ. בעצם את תפקידה של
התקשורת. המשורר כמדווח במקום בו העוני הפך
נדוש ושולי.

לעיתים זהו דיווח כואב מתוך זיכרון ילדות פרטי שרבים
רואים בו את הכאב שלהם, כמו בשורות של איריס
אליה כהן: "ראשונה עקלה הטלויזיה / ואז הרהיטים;
ספות / מטות, / פסנתר, / הספרים הטמנו / בארגזים,
גם המחברות / ועבודת השרשים / המרגשת,
וכל האלבומים / לאט / קמלו עצי השסק, השזיף, /
התפוזים, הדשא // גם מי שלא חווה את תחושת
ההשפלה של עיקול חפצי הבית יצליח להזדהות עם
זכרונה של ילדה קטנה שנישא עימה כל חייה. או
הזיכרון המרגש של ילד מעברה בשורות החותמות את
שירו הנצחי של רוני סומק "קו העוני": "הייתי ילד,
בבית שקראו לו צריף, / בשכונה שאמרו עליה מעברה.
/ הקו היחיד שראיתי היה קו האפק ומתחתיו הכל
נראה / עני. //

ועוד יש מי המוכיחים בשער ויש מי שמבקשים לעורר
ולהעיר. זוהי אנתולוגיה פוליטית שהיא גם כלי פוליטי
לדיון, ללימוד, לכיתה, להפגנה ולתנועה. זוהי התכנסות
מילים רבות של כאב וזעקה שיחד הופכות אגרוף מכה
בבטן הנינוחה ומנומנמת של הישראליות.

לקראת החגים / עידית ברק

אני רואה בטלויזיה
את העני עומד בתור בגבו למצלמה.
מחלקים חבילות מזון לחג
למי שיֵדו אינה משגת.
אחר כך דגמנית מאירת פנים מציעה
חבילות נפש במחירים משתלמים
לכל יעד.
עליך רק להזמין באפליקציה
או בטלפון,
היא מחיכת
ומוסיפה
אין צורך לעמוד בתור.

תכלת האגם / לאה צבי (דובז'ינסקי)

ברוכים הבאים לגיהנום
28 בחד'ש,
תור משתגר בסניף
הדאר המרקיז,
שם ליד תכלת האגם,
תפגש בשאריות החיים
ריח סיגריות קבד,
מהול בזעת חדש אוגוסט,
עלובי החיים בתור צועדים,
באשנב יקבלו פחות שקל ליום,
ימנו שטר, שטר,
ידחפו לחריץ מייהם,
בידים רועדות,
ירכשו אלוהול,
ילכו להתמסל לדפק
ראשם בקיר,
אם ישדרו
עד החדש הבא.
אל תתן לאגם התכל,
לסגור עיניך,
200 מטר תחת פני הים,
Welcome to Hell

קו העני / רוני סומק

כאלו אֶפְשֶׁר לַמֶּתֶחַם קו וְלוֹמַר: מִתְחַתִּיו הָעֵנִי.
הִנֵּה הַלֶּחֶם שֶׁבְּצִבְעֵי אֶפֹּר זֻלִּים
נִהְיָ שָׁחַר
וְהִזִּיתִים בְּצִלְחַת קֶטֶנָּה
עַל מִפֶּת הַשִּׁלְחָן.
בְּאוֹר, עֶפֹי יוֹנִים בְּמִטָּס הַצִּדְעָה
לְצִלְלִי הַפַּעֲמוֹן שֶׁבִיד מוֹכֵר הַנֶּפֶט בְּעִגְלָה הָאֲדָמָה,
וְהִיָּה גַם קוֹל הַנְּחִיתָה שֶׁל מִגְפֵי הַגּוֹמִי בְּאֲדָמָה הַבְּצִית.
הִיִּיתִי יֶלֶד, בְּבֵית שֶׁקְּרָאוּ לוֹ צְרִיף,
בְּשִׁכּוֹנָה שֶׁאִמְרוּ עָלֶיהָ מַעְבְּרָה.
הָקו הַיְחִיד שֶׁרָאִיתִי הִיָּה קו הָאֶפֶק וּמִתְחַתִּיו הַכָּל נִרְאָה
עֵנִי.

תכנית הבראה / גלעד מאירי

מה עושה שכיר ביום לאחר
פטוריו, אחרי עשרים שנה
ללא אותו משרד אפר. מה עושה
בבקר. מה עושה בצהריים.
יושב בחדרו,
קורא עתון או
נוסס צפרנים כי בגילו
מי יעסיק אותו. יש לו המלצות,
גם קשרים אבל
מי יעמיס עוד שכיר
על הפי רול. השוק רוי.
על ראשו משכנתא,
חשבונות, אשה,
שלושה ילדים.
הספור המכר.
הוא מכין תה,
מחשבות חולפות
מצד לצד,
עננים לבנים בחדר.
מקבל מיל מחבר,
משבר והזדמנות
זו אותה המלה
בסינית, אתה תסתדר.
הוא אומר לעצמו, עכשו
יש אכל במקרר.

סימנים של אהבה / ענת גרי-לקריף

כֶּסֶף לא משאיר סימנים של אהבה
על תבת התהודה של נפשוך
ולא חותם של נחמה על
עורך החשוף
הוא רק הודף מעט את הכאב,
מרוקן תבת אשמה קלשה'
ממלא את חייך בחפצים בְּגִי חלוף
המותירים את נשמתך
ריקה.

הלואי שהגג / שלומית כהן-אסיף

הלואי שהגג מעל ראשך
יהיה שלך,
שהשמים יהיו שלך
והכוכב יהיה שלך.

הלואי שלא תתבייש
במה שאין,
שלא תתבייש במה שיש.
הלואי שלא תפחד
מארץ אחד, מארץ אחד.

הלואי שהספור שלך
לא יהיה כבד,
שלא תחבש מסכה
לא תברח ולא תמלט.

הלואי שלא תדע רעב
ולא תדע צמא.
הלואי שיהיה לך בית
ובו מפה רקומה.

ולחם יהיה על השלחן
והלחם יהיה שלך.
בית בלי גפן, בלי תאנה
רק פרח קטן בגנה.

הלואי שהגג מעל ראשך
יהיה שלך.
בלי דמעה, בלי אגנה
שהלחם יהיה שלך.

בית אבי / איריס אליה כהן

ראשונה עקלה הטלויזיה
ואז הרהיטים; ספות
מטות, פסנתר ,
הספרים הטמנו
בארגזים, גם המחברות
ועבודת השרשים
המרגשת, וכל האלבומים
לאט קמלו עצי השסק, השזיף ,
התפוזים, הדשא

הגדר החיה
מתה בלחות
עצמה.

ואז הנבנק הבית
השקר, רזקן ,
כנס, נכס ושוב
השקר, ואז פנה
בפעם האחרונה
צבאו עליו נושים רבים
קשים וטורדניים כיתושים.

דבר לא נותר לי
מן הבית
עד שנמכר

ואז אבי.

אבא שלי / סמדר זמיר

כל האבות מנהלים ומנהגים
ורק אבא שלי
קרטיסן בקולנוע.
הוא אוהב את הסרטים.
פעם היתה לו ספרית וידאו,
הראשונה בבאר שבע.
כל האבות מנהלים ומנהגים
ורק אבא שלי
עובד בשלש עבודות
כדי להחזיר את החובות
שנצברו בעטייה של ספרית וידאו,
הראשונה בבאר שבע.
לכל האבות יש סלם
מגיע כמעט עד שמים
ורק אבא שלי, ראשו משפל
מרגיש את בושיתה וכלמתה של בתו הקטנה בו.
אבא שלי, אל תדאג.
תראה,
אני עוד אגדל ואעשה סרטים.
בשבילך אעשה,
את מה שאתה הכי אוהב.

ויהי ערב ויהי בקר / ורד כהן ברזילי

ביום הראשון לבואם
היה הבית מלא בכל טוב.
ריח תבשילים עטף את המטבח ומזיקה יננית התנגנה לשמם
לבב.
ביום השני,
הלמות אגרופים העפילו על נגינת המנדולינה
והם לקחוה עמם בלח.
ביום השלישי,
הם שמו ידם על מוצרי חשמל
וערמו אותם כמנחה לאלהי הארנונה.
ביום הרביעי,
הם לקחו מצלמה ישנה.
ריח מבאיש עלה מן המקרר שקרטע יחד עם תכולתו המדלדלת.
ביום החמישי,
הם תרו בבית שנותר יתום מכל ערך וכבוד.
הם חפשו בדממה ולבסוף שמו ידם על ארון הספרים,

במקום בו לוקחים ספרים יקחו גם בני אדם!

ביום הששי, הם לקחוהו עמם למעצר.

יום בתייה / אורנה עקאד

קמה בחמש חצי חשכה
השקט היחידי ביממה
קמקום רותם
סיגריה
פנים
בגדים מרפטים
לגימה אחרונה
ולעבודה

נדחסת עם כלן
בחדר אפולו
ובוררת תפוחים
בוררת ובוררת
חיים באין בררה

השמש חוצה את החלון
והאפלה מחשיכה
מבין החריצים
צללים שחרים .

סוגרת מאחוריה
עוד יום עבודה על הסף
ובדרך הביתה
ממלא סלים
במצרכים
(את היקרים
מחזירה למדף) .

בבית
קולות גבוהים ,
שהופכים לאחד ,
ילדים
שעורים
והאכל מאתמול מתחמם
(רק שלא יקעס) .

הדלת נפתחת
פניו עגומות
פורק את עצמו
ובולע את האתמול
היום
והמחר
בועט באצבעותיו בשלט
קשמסי תוקע גול

והלילה יורד
נשיקות ולילה טוב
והוא כבר מרים את רגליו
על הספה
עיניו מנקרות, פיו זב
וראשו נשמת
על כתפו

לוחשת לו , כבר מאחר
לך למטה
והוא זועק,
מה את רוצה
מה את רוצה

שמלה חדשה ,
היא עונה , בלחישת ,
אצבעות רכות
ומעט מאותם חלומות

כבר מאחר
עוד רגע מחר
הסיגריה
הקפה
והאוויר המהביל
והיא יודעת
הכל הכל כרגיל .

אמא קני לי חזיה / תקוה עוזרי כהן

"אמא, קני לי חזיה,
בבקשה,
כי גבי שח וְהַתְּכַוֵּף",
הפכתי לאמנית ההסתרה,
כְּשֶׁחֲלָצוֹת רַחְבּוֹת כְּסוּ אֶת
גופי,

"אמא קני לי חזיה,
בבקשה",
בְּקִשְׁתִּי לומר
אך שתקתי. כי לא
מבקשים.
עד שִׁידָה שֶׁל אַחוֹתִי
הַגְדוּלָה,
הַגִּישָׁה לִי, בְּלִי מַלִּים,
חֲזִיָּה קֹטֵנָה, לְבָנָה מְהוּבָה
עם תַּחְרָה,
שֶׁהַתַּאֲמִימָה לִי בְּדִיּוֹק כְּמוֹ
כִּפְפָה.

"אמא,
קני לי חזיה, בבקשה",
בְּקִשְׁוֹ שִׁפְתוֹתַי בְּקוֹל חֲלוּשׁ
לומר,
אך אלו נותרו חתומות.
שתקתי הרבה,
אמא היתה עסוקה
בְּשִׁלָּה.

"עוד" רציתי,
"בבקשה אֶפְשֶׁר עוֹד"?
אֲבָל הַמַּלִּים לֹא יָצְאוּ מִפִּי.
כִּי יֵשׁ בְּדִיּוֹק,
אֵין עוֹד.
יֵשׁ בְּדִיּוֹק כֶּסֶף לְמַרְקָה,
לְעוֹף לִשְׁבֹּת.
יֵשׁ לְגִבְיָנָה תִּשְׁעָה אַחוֹז,
כָּל בְּקָר בְּכִרְיָה,
בְּלַחֵם לֶבָן.
שָׁאֵם יִתְמַזֵּל מִזְלִי
תַּחֲתֶיךָ גַּם חֲצִי עֶגְבָּנִיָּה.

בְּהַפְסָקַת הָאֵקֶל
כְּשֶׁשִּׁחְקֵנוּ בְּחֹצֵר,
תִּמְרֵי הַסִּיטָה חֲלָצָתָהּ בְּגָאוֹה
וְאַמְרָה:
"תֵּרְאוּ, תֵּרְאוּ".
לִבִּי נָפַל כְּשֶׁרָאִיתִי
אֶת פֶּסֶת הַכֶּתֶנֶה מְשֻׁבָּץ פֶּרֶחַ כָּחַל קָטָן עַל כֶּתֶפָה.

"אמא, קני לי חזיה, בבקשה",
כִּי כַּמַּעַט לְכָלן כָּבֵד יֵשׁ,
וְהֵן שׂוֹאֵלוֹת:
"מִתִּי לָךְ? הֵם מִמֶּשׁ גְּדוֹלִים וְרוֹאִים".
"מִחֵר" אֶמְרָתִי.
"מִחֵר אִמָּא תִּקַּח אוֹתִי לְמִשְׁבִּיר".

YOUNG BIRDS

בני שואל אותי על העני / יעל סטטמן

הכל בגלל פורטונה, ששערה לבן ופסווק באמצעו ומטעה
לחשב שיש הגיון בתו אחד מגופה
בגלל פורטונה ובגדיה הכבדים וחייכה המטמטם ולשונה
המשתרללת

בקדמת הפצוציה המקומית. בני שואל אותי מדוע יש עניים
בעולם

ובראשי אני מזנקת על פורטונה
וסוקרת בדי את פיה וקורעת אותה
מכדור הארץ ומטילה אותה כמו שק עמק בלב החלל החיצון

בני שואל ואני נושאת עיני אל הרמזור האדם, מחכה שיתחלף.

עֲנִיָּה שְׁכַמוֹתָךְ / שִׁירִלִי קְרוּאָנִי

אם את עֲנִיָּה,
אל תִּצְבְּעִי אֶת הַשָּׁעַר,
בְּטַח שָׁאֵל תַּחֲשָׁבִי עַל גִּוְנִים,
הֲלֹא אֶת מִסְפַּרְתְּ כִּמָּה הַחַיִּים שֶׁלָּךְ דְּהוּיִים .

אם את עֲנִיָּה,
אל תִּטְפְּלִי בַּצִּפְרָנִים,
בְּטַח שְׁלֹא תִבְנִי אוֹתָן,
הֲלֹא אֶת מִסְפַּרְתְּ כִּמָּה הַחַיִּים שֶׁלָּךְ שְׁבוּרִים .

אם את עֲנִיָּה,
אל תַּעֲשִׂי,
בְּטַח לֹא סִיגְרִיּוֹת כָּאֵלוֹ מַחוּ"ל,
הֲלֹא אֶת מִסְפַּרְתְּ שֶׁהִמְצִיאוֹת שֶׁלָּךְ חוֹלָה.

אם את עֲנִיָּה,
אל תִּקְטְרִי, אל תִּתְלוֹנְנִי ,
בְּטַח לֹא עַל הַמְדִּינָה,
וְאַל תִּסְפְּרִי לָנוּ כִּמָּה רַע, פְּשׁוּט אֵל תִּסְפְּרִי !

אם את עֲנִיָּה,
אֶת בְּטַח סִתָּם פְּרִזִּיטִית.
אֲזַיֵּלְלָהּ, קוֹמִי עֲצֵלָה וְצֹאִי לַעֲבוֹדָה !
כָּל מִשְׁרָה תִּקְבֹּל אוֹתָךְ בְּשִׁמְחָה
עֵיפָה, מִתְּשֵׁת, עִם שָׁעַר דְּהוּי,
צִפְרָנִים אֲכוּלוֹת, נְטוּלֹת שִׁמְחָה וְתִקְוָה.

לעניות דעתי / רחל דיין

את המצעד ההקה של מי שאינם סומכים על נסים,
וצועדים מקצה אל קצה בעיר
גדושת בורות ומהמורות בנעלים ללא מדרסים -
לא כל איש מכיר.

אלה הנמוכים, שברעם התותחים
הם הראשונים שנששכים.
אך לא רק בעת מלחמה
לא אחד יקשה ויתמה:

מה עניים, מי פה עני? כלם חיים על חשבון!
ואותי, לא קרבן גם לא אשמה, שואלים
על דגם המכונית ומה שטח הדירה שלי.

אז אתם שם למעלה משמונה מאתיים
תדעו שאני משמונה עד שתיים
מחזיקה מעון, ומשתיים עד עשר מקרצפת תיכון,
אין לי ותק, כבר אין לי וסת,
אני לא משכרת שניה,
אני סתם עניה!

עוברים ושבים על סמרטוט-גופי הרכון על דלי,
ועדין חולמת על דירה משלי,
קשצונחת לישן בדירות שבעל-בית משכיר לי
בשלישת אלפים לחדש בלי בושה,
ואצלי

בגדים יד שניה רהיטים יד שלישית ירקות בששי.
כבר כמעט לא מרגישה
איר אחרים לוקים בחזירות, ואני מתנפחת מסכר מנחם
על עוד יום קשה ועששית.

היש טעם להמתין לרגע שנה יותר,
כשבחוץ אני שנה רגע
של התבוננות, של כבוד, של קיום בזכות
ולא בחסד,

יחד עם סזיפוס אני ממשיכה לגלגל כלפי מעלה סלעים.
מה אתם מתפלאים,

יש לי תאר בפילוסופיה שאינו פורע חובות
ולא מסגלת לבקש טובות,
כי עסקתי בטפוח אנינות-דעת,
ועכשו כל אחד יכל בי לגעת.

מדי לילה קודחת עצבונות בשמים ודמים פני: גוד, אינאר!
 זה רבון עולם ועלמאי,
 אני העניה ממעש, ממעש הכנסות,
 מה עלי לעשות
 כדי שאחדל להיות עניה,
 שמה אלקט את כל הדברים בי שאינם עני
 ואמר לעצמי: זה הוני, זה אוני,
 הפנים לא בלוי, יש עוד סכוי,
 תנו לי סכוי, הזדמנות שניה
 להגיע למצב
 גוד אינאר

מציאות / אמיר אור

בימי מלך הזֶהב, לעשות דבר המֶלֶךְ
השְׂכִימָה אִשָּׁה אֶל מְלָאכָת הַיּוֹם.
קָצַת לֶחֶם פְּרוֹס, שִׁיר סֵלֶט כְּרוֹב אָדָם
לְקֻטָּה לְבִיתָה מִפְּחֵי סוֹף הַדֶּרֶךְ;
שְׁאֲרִית שֶׁל תְּבִשִׁיל, ראש בָּצֵל מֵעֶפֶשׁ,
עֲתוֹן מֵאֲתָמוֹל וּפְנִיקָס מִקֶּשֶׁקֶשׁ.

בִּפְחִים שְׂמֵמוֹל גַּם מִצָּאָה עֶפְרוֹן
וְיִשְׁבֶּה עַל סִפְסָל לְכַתֵּב זִכְרוֹן:
"בִּימֵי מֶלֶךְ הַזֶּהָב", כִּךְ כְּתִבָּה הָאִשָּׁה,
"כְּשֶׁחֲשַׁבְתִּי סְפָרוֹת כְּחִלּוֹת עַל הַזְרוּעַ
מִצָּאֵתִי שָׁוָה עֵרֶךְ גִּימָטְרִי לְרַע:
מֵאֲתִים שֶׁלֹּשׁ נֶשֶׁם חֲמֵשׁ – הֵם 'בּוֹשָׁה'.
כֵּן, אוֹמְרִים שֶׁעֲבָרִי גַם בְּעֵנִי בֵּן שָׂר,
אֶךְ מֵה צֶלֶם אֲנוֹשׁ בִּפְחֵי לִי נוֹתֵר?"

עוֹדָה שֵׁם יוֹשֶׁבֶת, עִם נִפְשָׁה מִסְתוֹדֶדֶת,
שְׁנֵי שׁוֹטְרִים פְּתָאִם צִצּוּ מִתּוֹךְ הַנִּידָת:
"הִי אַתָּה, בּוֹאִי הִנֵּה!", בִּקְשׁוּ תַעֲזוּדוֹת.
– "הִנֵּה כָאן, זֹאת אֲנִי, יְהוּדִיָּה וְכִשְׁרָה,
לֹא חֲלִילָה וְחֹס מִהֲגֶרֶת זָרָה."
– "נָוֹ אִם כִּךְ הַכֹּל עֲשֶׂר!" – "שְׁלוֹם וְתוֹדוֹת."

בִּימֵי מֶלֶךְ הַזֶּהָב, בְּבִקְרֵי לֹא עָב
אִשָּׁה זָקְנָה מִצָּאָה שְׁלָל רַב.

לשנת השבעים / מיקי מלץ

מעברי השלחן יושבות אמא ובת.
ביניהן, על צלוחית – פרוסת לחם אסת.
"תאכלי את זה את", אומרת האמא.
"תאכלי את זה את", עונה לה הבת.
"אני לא רעבה", האמא אומרת,
"גם אני לא". אומרת הבת.

בחוץ, המונים כבר יצאו לכפר.
יש מטח זקוקים – שערות של סקר –
וזמר שכלם ממתינים לו –
נכדי הפליטים ששרדו בנכר
חוגגים בארצו של העם הנבחר,
זה העם האחד, אין שני לו –

רק בבית, בפנים, יושבות אמא ובת.
לפניהן, על צלוחית – פרוסת לחם אסת.
"תאכלי את זה את".
"לא, תאכלי את זה את".
"אני לא רעבה".
"גם אני לא".

חלום חוזר / אלקס ריף

אמא שלי מספרת לי
שקשעלינו לארץ,
והמצב הכלכלי היה קשה,
היא מכרה את גופה לגברים.
כלומר, אמא שלי לא עבדה בנקיון,
אמא שלי הייתה זונה.
ונדהמתי,
לא מעצם המכירה,
כי אם נפש אפשר, אז גם גוף,
אלא מהדרישה לשכר הזגן
ממי שדופק אותה בתחת.
אמא שלי לא הייתה עולה מסריחה מרוסיה.
אמא שלי הייתה ליברלית,
עם מיניות מתפרצת
ותשוקה אסורה.
לא סמרטוט רצפה,
אמא שלי הייתה מוכנה
לרדת,
כדי לגדל את הסכני לעלות חזרה.
אמא שלי הייתה זונה!

בביתנו / לני כהן

בביתנו נטפל לעצב
טעם לואי של יראת שמים
לאן אבא ממחר?
שאלתי את אמי

רק דממה
מעטרת בתזוזות לסתות
בשלחן הסעדה
האחרונה

תאורה חסכונית הדגישה
את ארשת אמי
האירה באור חור צלחות
חצי ריקות
ובקבוק "קריסטל"
מטפסף

בבטן ריקה
ישבתי מול הטלוויזיה
לצרך חיים
של אחרים

אמי ישבה ונשפה
עשן אל החלל הריק
היא נראתה לי
שחקנית עצובה
(כמו שאני רואה בטלנובלות)

חשבתי שאני רוצה להיות
כמותה
חשבתי שאם יבוא יום
ויהיה לי בית גדול עם גנה
תהיה לי תאורה צהבה
ומקרר מלא
בקוקה-קולה.

VOCAL BIRDS

מתחת לקו העני / אורית קלופשטוק

עזר.

עזר הטיח את ארגז החג שלו במסדרון.
מיץ ענבים לקידוש נשפך אדם על הרצפה,
התיז על הקירות.
טבח חבילות החג בלשכת הרווחה.

הוא צעק שכל העובדות הסוציאליות זונות ,
אבל הוא הסתפל עלי ,
הייתי רחב הזונה של עזר ,
אוקלת חנם.

אני מתכופפת אל מתחת לקו העני,
רואה לו את התחתונים,
אשה חולה, ילדים רעבים,
חג זו מלה מפחידה.

שרה.

לשרה היו חסרות שנים,
לא כמטפורה,
אלא ממש חסרות שנים, בפך.
היה לה חיוך יפה.
היא מאד התנצלה
כשהיא בקשה עזרה לקנות ארון בגדים ,
ועזרה למלא את הטפסים, בשביל לקבל את העזרה
לקנות ארון בגדים .
הלכתי לבית של שרה כדי למדד
זכאות כלכלית
ונזקקות סוציאלית.
מי רוצה להסתובב בלי שנים בעולם?
זה לא הספיק לוועדה
שחסרות לה שנים,
אפלו קדמיות.
הבגדים היו מסדרים
בקרטונים של שופרסל .

"שִׁיְהִיוּ סִימָן לְבָרְכָה", אָמְרָה שָׂרָה
וְחִיָּכָה.
הֵם כִּסּוּ אֶת הַקִּיר,
כְּמוֹ פְּחִיזֹת הַמַּרְקָן שֶׁל קִמְפֹּבֶל שְׂרָאִיתִי בַּמּוֹמָה.
שָׂשָׁה יְלָדִים, מִשְׁהוּ כְּמוֹ
עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה קִרְטָוִנִים.
צִעֲקָתִי בּוֹעֵדָה,
אָבֵל הָיוּ עוֹד הַרְבֵּה תִּיקִים עַל הַשִּׁלְחָן,
הַרְבֵּה יוֹתֵר מִעֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה ,
תִּיקִים .

הַיֶּלֶד

פֶּעַם אַחַת בָּאתִי עִם מִשְׁטָרָה,
כִּי הַשִּׁכְנִים צִלְּצְלוּ שֶׁ "הַיֶּלֶד יוֹשֵׁב עַל הַסּוֹרְגִים
כָּל הַיּוֹם
עַד שֶׁהָאִמָּא שָׁלוּ חוֹזְרֹת."
מִהֶרְחֹב לַמִּטָּה יָלַדְתִּי לְרֹאוֹת שֶׁהַסּוֹרְגִים חוֹרְצִים בְּטִטּוֹל שְׁלוֹ
פְּסִים שֶׁל חֲלוּדָה ,
מִסְמָנִים אֶת קוֹ הָעֵנִי.
הַיֶּלֶד לֹא רָצָה לָבוֹא אֵלַי
וְלֹא הָיָה בְּמִטְבַּח שׁוֹמֵר שׁוֹקוֹלֵד לַפִּתּוֹת.
מִיָּשָׁהוּ הַלְשִׁין לָאִמָּא.
הִיא הִגִּיעָה מִדִּיעָה וְצוֹרֶחֶת שְׂאִיךְ הִיא תִּשְׁלֵם עַל מִנְעוֹל חֹדֶשׁ,
וְשִׁאֲפִלוּ אֶת הַיּוֹמִית
הִיא הִפְסִידָה בְּגָלְלָנוּ,
דָּמְעוֹת גְּדוֹלוֹת הִתְעַגְלוּ לָהּ עַל הַלִּחְיִים,
הִתִּינּוֹק לֹא בָכָה,
הוּא גָּלַשׁ מִהַסּוֹרְגִים בְּצַעְדֵי בְּרוֹז אֶל הַתִּיק שֶׁלָּהּ וְחִפְּשׁ
מִשְׁהוּ.

הַיָּמִים הַרְחֹקִים הָהֵם / מַרִּים שֶׁפָּר
חָרַף בְּעִירַת-עוֹלָם

למורה אסתר איגרמן
שפתחה בפני שיערי לב

הַיָּמִים הַרְחֹקִים הָהֵם גָּרִים לִי
דָּלֶת מוֹל דָּלֶת
זֶרְמִים בְּשֶׁצֶף - נֶהַר לֵיד הַבַּיִת
נֶעֱלִי הַבָּלוֹת - סִירוֹת מְלֹאוֹת מַיִם
מִי-יַעֲבִירֵנִי גֵדָה

יוֹשֶׁבֶת בַּכְּתָה, נוֹטֶפֶת
בְּעִינֶיהָ, מוֹרֵתִי, שְׁמִשּׁוֹת מְשִׁתּוֹבָבוֹת
אֲזִנִּי פְקוּחוֹת, הַבָּטֵן רִיקָה
וְהַלֵּב - תַּנּוּר אֶהְיֶה

עוֹד מַעֲט יִהְיֶה לִי הַכֹּל
מִרְבָּדִים רְקוּמִים כְּלָנִיּוֹת
יָם עִירִיּוֹת זְקוּפוֹת
וְתַרְמוּסִים כְּחֵלִים

אֲרוֹץ בְּשָׂדוֹת צוֹהֲלִים אֲבִיב
אֲדַשֵּׁן עֵינֵי פְּרָחִים
אֲבֹלַע יֶרֶק
בָּטֵן רִיקָה תִּשָּׁבַע וְתוֹתִיר.

שְׁבָרִים / שוֹשְׁנָה קֶרְבִּסִי

בְּשֹׁעוֹר חֲשֹׁבוֹן אֶחָד
בָּאָה עָלֵינוּ הַמּוֹרָה מְאִירָה
לְלַמֵּד שְׁבָרִים.
"אֵת הַשְּׁלֵם, "כֶּךְ הַסְבִּירָה
נָתַן לְשֹׁבֵר לְחֻלְקִים"...
וּבְשָׁנִים שְׁקוּלָה רָחֵק מִמֶּנִּי
לֹא אָחֹת שְׁאֵלְתִּיהָ בְּלִבִּי:

"מָה יִדְעָתָּ עַל שְׁבָרִים, הַמּוֹרָה
מְאִירָה,
שָׂאתָ בָּאת לְלַמֵּד אוֹתֵנוּ שְׁבָרִים?
שְׂאֵנִי יִלְדֵת שְׁבָרִים הִיִּיתִי
וּבִקְיָאָה בְּקִלּוֹת בֵּה נָתַן
לְשֹׁבֵר אָבָא לְשְׁבָרִים
כְּשִׁמְפֻטָּרִים אוֹתוֹ מִהַעֲבֹדָה
שֶׁל עֹשְׂרִים שָׁנָה,
וְכִמָּה קָל לְסֹדֵק סְדָקִים
וְלִפְרָע בְּסֹדְרִים,
סְדָרִים דָּלִים שֶׁהִתְקַיְּמוּ,
אָבָל סְדָרִים.
וְכִמָּה קָל לְרַסֵּק
כְּבוֹד שֶׁל אִישׁ
מִחֲרִישׁ,
אֲשֶׁר סָךְ שְׁבָרָיו
רַב מְשִׁיכֹל הִיָּה לְשֹׂאת.

וְהִרְסוּק ,
וְהַשְּׁבִירָה ,
וְהַפְּרָעוֹת בְּסֹדְרִים
עָשׂוּ אוֹתִי אֶז לְתַלְמִידָה חֲרוּצָה מְאֹד
גַּם בְּשֹׁעוֹרֵי הָעֵבְרִית
כְּשֶׁלִּמְדָּתִי שֶׁהֵם מְלִים נִרְדְּפוֹת
ל"אָבָא שְׂאֵין לוֹ בְּמָה לְלָכֵת לַעֲבֹד."

מָה יִדְעָתָּ אֶז עַל
שְׁבָרִים, הַמּוֹרָה
מְאִירָה?
עַתָּה קוֹלֵךְ הַתִּרְסָק
לְתוֹכִי:
"שׁוֹשְׁנָה, הָאֵם
הַקְּשַׁבְתָּ לְמָה
שֶׁהִסְבַּרְתִּי?
הָאֵם הִבְנַת אֵת נוֹשֵׂא
הַשְּׁבָרִים?
וְנָא הַקְּפִידִי מְאֹד
בְּשֹׁעוֹרֵי הַבֵּית!"

ערב שירה אשדודית, במרחב של סמי שלום שטרית / מתי שמואלוף

"אי אפֿשר ללמד לקרא שירה
אַבל שירה יִכולה ללמד אותך להקשיב..."

בשכונה תימנית, בין בתי הבאהאוס, עשירים התחדשו אל
מעמדם,
בחנות ספרים קפואה, שסללה כביש ערביהודי, התחברתי
בחשמל הערק,
עת שירה מזרחית דברה על זהות,
עט זהות מזרחית כתבה שירה,
ומחשבותי ברחו אל תמיר, שתמיד היה מאבק בהשקלה,
והתמכר, בנה ללא צדק
ובעזרת אלת היד של הממשלה, הוא אסף מבטי פחיות,
לעגלת סופרמרקט של חרטות.
ידיעתי שלא אוכל יותר לשבת אתו, כמו דרויש ירק, חסר מעמד,
ולהיות עבד לחרשת ההשתקה,
זרעי לא היו מוכנים לגדל יותר באדמת ההשפלה.

דוֹדָה דִּינָה דוֹדָה לֹאָה דוֹדָה חַנָּה / יוֹסֵף עוֹזֵר

הַדּוֹדוֹת שְׁלָנוּ שְׁהִיוּ מְאַרְחוֹת -
עֶשֶׂר מִשְׁפּוּחוֹת יִשְׁנוֹת עַל רֹצֶפֶה,
שְׁהִיוּ מְדַלִּיקוֹת פְּרִימוֹס
וְשָׁרוֹת, מְתוֹפְפוֹת, בְּכַפּוֹת וּמִזְלָגוֹת,
בְּפָחוֹן, לְכָבוֹד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
שְׁפּוֹנוֹת לְחֵלּוֹן, וּמִדְּבָרוֹת
לְאַלְהִים שׁוֹמֵעַ.

פְּרוּטָה עֶקְמָה לֹא הִיְתָה לָהֶן
וְהַשְׁמָלָה יָד שְׁלִישִׁית,
בְּעָרֵב מְטֵמִינוֹת מְטַפַּחַת בְּאַרְנָק
בְּדָרְכָן לְסָרֵט הוֹדִי:
בְּחֹשֶׁךְ לִנְגֵב בְּכִי
וְלִבְקָר רִנָּה תִסְוֶה.

אֲנִי זֹכֵר אֶת פֶּסוּקָן בִּיהוּדִית עֵירֻקִית:
הִרְעַב אֵין לוֹ שׁוֹם בְּטוֹן,
עַם הַחֹר בְּכִיס צְרִיךְ לְמַלֵּא לוֹ אֶת הַלֵּב
וְהַתְּבִישְׁתִּי לְאָכֹל בְּבֵיתָן תַּפּוּחַ.

דּוֹדוֹתַי עִם יֶפֶן הָאֲדִיר הַמְטְרִיאֲרָקְלִי,
מִסְתַּבְּבוֹת בְּעֵרֵי מְפֻטָּפוֹן בּוֹרִיד
שֶׁל שָׁנוֹת הַחֲמֻשִּׁים,
פְּרִימוֹס כְּבוֹי דוֹלֵק,
דוֹלֵק וְאִינִי יָכֹל לְבָרֵחַ.

כְּשֶׁהִדְרֹךְ מִרְצַפֶּת בְּאֶפֶר / וְרֹדֶה אֲלֵיעֶזֶר

כָּל כֹּךְ קִטְנָה הִיא הִיתָה שֵׁם בְּחֹצֵר הַגְּדֻלָּה
מִשְׁפִּילָה מִבֵּטָה אֶל הַרְצוּף הָאֶפֶר
כְּשֶׁאֲבִיטֵל, אַחֲזֹת בֵּית הַסֵּפֶר, הוֹשִׁיטָה לַעֲבָרָה
מַעִיל צֶמֶר כְּשֶׁעַר כְּבָשִׁים, וְקָ בְּצִבְעֵ סָגֵל.

וּבְבִית חֲכָמָה לֶה אִמָּה עִם אֵלֶּה לְמִקְרָה
שֶׁתִּרְצֶה לְהַבִּיעַ אִיזוֹ מִשְׁאֵלָה, כִּמּוֹ
לְבִקֵּשׁ פְּרוּסֶת לֶחֶם, אוֹ סֶפֶל חֶלֶב
לְהַשְׁקִיט קֶצֶת אֶת הָעֶצֶב וְאֶת הָרָעָב.

נוף / מיכל ישראלי שרון

בין החצרות זרוק
כל מה שלא עמד לו
המפרט הטכני
כדי לצלח מעבר

עומות שממתינות לאלטעזאן
דורשות האטה במהירות הנסיעה
הרגל מחליפה דנשות
חלון המכונית נפתח לרוחה
נכון לרחרח מציאות

שנים של צפייה מהמושב האחורי
למדו אותי היטב
לא ליחס חשיבות לגלגל הסר
או מגרה שבורה
יעוד הוא נדיל

לא כך הוא רים הכריות
שנרטבו והתיבשו וחוזר חלילה
עד שנאספו לסלון ביתנו
למגנת לבם של חתולי הרחוב
הוא רים הבושה
שזכרוננו מונע ממני לבלם
עד לעצירה מלאה.

כאן לא גרים פרפרים / טלי דביר-לבנת

שתיקות, שקט בין חדרים
צעקות, כן השכנים שומעים
פרוסה על פרוסה
יום לצד יום

כאן לא גרים פרפרים
קרקורים את שומעת בפנים
תפתחי מקרר
תחפשי בארון
זה יגמר בלחם שחר

קוראים בשמה בפתה
אמא לא שלמה
שנה ששית ברציפות
ועדין נבוכה

הצעקות שלך שקטות
כשהחסר הוא בן בית
אנחנו הומלסים בנשמה.

אין לבנות / לריסה מילר

אם אני צריכה להפקיד
את הצ'ק של המשכורת שלי
אני יכולה לאור מנורות
הפלורוסנט בלי להזיע
(אחר כך אקנה ירקאות)
בבנק יש צל
וימזגן
הרצפה נקייה
אחרי כל הזעה שנשפכה
אין לבנות עליה
אך אני בוכה
סביבי עשרים שלחנות
אומרת לחסן
איי ווגט טו קריי
חסן איי ווגט טו קריי
וכלם רוצים חיומוס.

סלביק / נאדין סיגלוב

נסיתי לזקק היום את סלביק
במשכיות מכחול גדולות.

ראיתי יער,
מדורה,
כפוי גיטרה,
קפסת זייתים ריקה, זרוקה.

ראיתי גם ז'קט דהוי
וכתב סתרים בלורד אדם.
עם להג על אנרכיה,
ללא ספק,
כי לא ידע היכן עובר הגבול,
ולא יסתם.

ראיתי גם בקבוק חצי שבור
ובו משקה גנרי,
אתו יסעד לבו ערפול חושנים.
ורחם גוף של קיא ומרי,
שלא מתיר מקום לנחושנים.

באזניות הווקמן הישן
יקשיב ללטוב שוב ושוב.
ולא ידע היכן הוריו,
אם מתו כבר,
או יש תקווה לשוב.

כן.
יש לו סבא מויזשה,
לוחם הפרטיזנים הגדול.
נהג לשבת על ברקיו,
לספר מדליות
ולשאל.

וכך הגיע הוא ליער.
ביום הוא מלקט
דברים.
וגם אם הוא פחות
נראה כמו מויזשה,
למעשה,
הם די דומים.

* / חנה בלוקה

א.

פֶּסֶלֶת
בְּרַחוּבוֹת בִּיאֲלִיק
מִזְרָקוֹת בִּיּוֹב בְּזֶרֶם דֶּק
שְׁקוּף
רִים שְׁחַר חֲרִיף
זוֹלַג מִן הַבְּתִים
חֲתוּלִים מִזְדוּגִים עַל קֶרְעֵי סֶפֶה נִבְגָּדֶת
נוֹתָנִים בִּי מִבֶּט מַאֲשִׁים

ב.

מִן הַהֶפְקֵר
אֶעֱמִיקֶנּוּ שְׂאוּלָה
בִּמְגֵרֶשִׁים
בְּחֻגּוֹת בְּבֵית כְּנֹסֶת
דוֹר רֹאשׁוֹן עֶרֶק וְשֶׁבֶס
דוֹר שְׁלִישִׁי רָדְבוּל וּדְקָה
גִּרְעִינִים שְׁחָרִים הָיוּ תִּכְשִׁיטִי זָהָב שְׁלֹא קִבְּלָתִי
בִּירוּשָׁה
מִשׁוֹם סִבְתָּא
בְּעָלִי תִפְלָה הִיִּינוּ
אֶךְ לֹא לְמַדְנוּ לְדַבֵּר
גְּאֻלָּה מִצִּירָת
שְׁלֹא בָנוּ לָהּ כְּנָפִים
בְּרַחוּב שֶׁל הַמְשׁוֹרֵר הַלְּאֲמִי
אֲנִי חֲתוּלָה מִיַּחֲמֶת
לֶק אָדָם מִתְקַלֵּף קֶשֶׁה יוֹם
אֲנִי אוֹצֶרֶת תְּמוּנוֹת
מִתְנַשֶּׁקֶת אֶתֶּן
מִפִּיחָה בֶּן נֶפֶשׁ
כְּלִי מִטְּלָטְלֶת
רָצָה מִבְּהֶלֶת לִבִּית שְׁלִי
לְהִתְלַכֵּד עִם הַמְּלִים
בּוֹאֵנָה בּוֹאֵנָה הַמְּלִים
הִרְיָמוּ אֶת הַפֶּסֶלֶת
הַפְּכוּהָ כְּתָר
הֶפְקֵר אֵינְסוֹף שֶׁל אוֹר
נֹחַ וְדִי.

הנעלים שלה / צילה זן בר צור

סבתי מהלכת על פני האדמה
יחפה מכל הכל.
ערפה נשזף באלף שמשות.

את נעליה השילה מזמן
למחפשי הדרך.

אני מהלכת אחריה רעולה
אל עצי הדבש.
היא רודה חלות בכפות ידיה הזקנות
ונותנת לי לטעם
את פשר הגעגוע לגן העדן.

נחילי דבורים זקנות שופטים אותי.
"אל פחד, אנאר", היא אומרת,
"עשי בהם שלום".
"אל פחד", אני שבה אחריה
ומטפטפת סימנים מתוקים בדרך אל הגן.

"את העדן שלי, סבתא", אני אומרת
והיא פותחת בפני נחל.
שם, בגנה,
אני יודעת פרי בשל,
אני יודעת אלהים גדולים
ומיתות קטנות.

סבתי מהלכת על פני האדמה
יחפה מכל הכל.
אני אוספת את נעליה
שינחו אותי בשובי הביתה.

מהו עני? / רגב אלהרר

מה זה עני?

לשנא את אלהים זה עני

לא לרצות לקום בבקר

לבחר בין חשמל למים

מים וחשמל

בין שמחות ודכאונות

קצרים

של ציפרלקס

בין משאית לעבודת

המחסן

בקפחון השמש נגזזה

רעמתך

מבקר עד ערב מבקר עד

ערב

ארגזים עליך שמעון

אתה מספר לי כיצד היה

קם לשחרית

ומברך את היום

התפלין

ככנפי סנונית

וטוטפות בין עיניו

ואתה

קם כל שחרית

אזקי שחר המינימום

כחותם על זרועך

מצלצל בפעמון כוס הקפה

ומברך: "אלהים מת

כוס אמך"

מהו עני?

סבי בגלות

היה נוסע מכפר לכפר על

אופנים

לתקן נעלים עבור פרוטות

בחולות האדמים של המגרב

גלגלי האופנים

קמרפכת אש

נותבים על הארץ באותיות של

דם

ותורת הסוד בכיסו

אבי נוסע

מרמי לוי לשופרסל

משוק לשוק

בכלוב משאית

ברצועות תפלן של אספלט

באר שבע, תל אביב, דימונה...

בחיים לא שלו

במשאית לא שלו

לחלק תותים

מה זה עני?

קשעלה לארץ

סבי היה קוטף תפוזים

במטעים של ההסתדרות

ובערב מטאטא את השכונה

עבור פרוטות

ומקדש על שהפל נהיה כדברו

אבי בין קפה לקפה

בין מחלף למחלף

מקלל את חשבונות החשמל והמים

את התיקרות הסיגריות והחיים

ללא תכן

NOVAC BERTS

סדר השירים:

- לקראת החגים / עידית ברק 6
- תכלית האגם / לאה צבי (דובז'ינסקי) 7
- קו העני / רוני סומק 8
- תכנית הבראה / גלעד מאירי 9
- סימנים של אהבה / ענת גרי-לקריף 10
- הלואי שהגג / שלומית כהן-אסיף 11
- בית אבי / איריס אליה כהן 12
- אבא שלי / סמדר זמיר 13
- ויהי ערב ויהי בקר / ורד כהן ברזילי 14
- יום בסייה / אורנה עקאד 15
- אמא קני לי חזיה / תקוה עוזרי כהן 16
- בני שואל אותי על העני / יעל סטטמן 17
- עניה שכמותך / שירלי קרוואני 18
- לעניות דעתי / רחל דיין 19
- מציאות / אמיר אור 21
- לשנות השבעים / מיקי מלץ 22
- חלום חוזר / אלקס ריף 23
- בביתנו / לני כהן 24
- מתחת לקו העני / אורית קלופשטוק 25
- הימים הרחוקים ההם / מרים שפר 27
- שברים / שושנה קרבסי 28
- ערב שירה אשדודית, במקרב של סמי שלום שטרית / מתי שמואלוף 29
- דודה דינה דודה לאה דודה חנה / יוסף עוזר 30
- כשהדרך מרצפת באפר / ורדה אליעזר 31
- נוף / מיכל ישראלי שרון 32
- כאן לא גרים פרפרים / טלי דביר-לבנת 33
- אין לבנות / לריסה מילר 34
- סליב / נאדין סיגלוב 35
- * / חנה בלוקה 36
- הנעלים שלה / צילה זן בר צור 37
- מהו עני? רגב אלהרר 38

NOVEL RIGHTS

*Where
Literature
Meets
Human
Rights!*

www.novelrights.org

40

